

BB har besvarat kommunens uppgifter huvudsakligen enligt följande: Det kan förväntas krävas betydligt mer bevattning på hennes fastighet än vad kommunen utgått från i sina beräkningar. Hon har aldrig drabbats av begränsningar eller restriktioner i fråga om användandet av grundvatten för bevattning. Det är inte praktiskt genomförbart att hämta vatten för en heltäckande trädgårdsbevattning vid ett bevattningsförbud. De kommunala bevattningsförbuden beror inte på vattenbrist, utan på tekniska brister.

BEVISNING I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Örkelljunga kommun har som bevisning åberopat en värdering.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

På grund av JB återkallelse ska målet skrivas av i den del det avser hans överklagande.

Örkelljunga kommun har fått tillstånd till att bibehålla två jordlagerbrunnar belägna på fastigheterna XX och YY i Örkelljunga kommun och tillstånd att från brunnarna bortleda sammanlagt 365 000 m³ grundvatten per år, dock maximalt 1 000 m³ per dygn och rätt att under vissa förutsättningar anlägga ersättningsbrunnar. Mark- och miljödomstolen har i fråga om ersättning för skada och intrång förpliktat kommunen att till ägarna av fastigheterna ZZ och QQ betala ersättning för annan skada med 25 000 kr vardera.

Parterna är i målet överens om att möjligheten till vattenuttag ur egen brunn på BB fastighet QQ i Örkelljunga kommun kan komma att påverkas av tillståndet. Frågan i målet är hur ersättningen ska bestämmas.

Av BB yttranden i mark- och miljödomstolen framgår att hon har begärt ersättning för formationsfilterborrning med 65 825 kr samt ersättning för borrhörsförslutning, pump, nivåreglering, tätning av befintlig brunn och inkoppling av el- och vattenledningar med sammanlagt 26 030 kr.

Kommunens skadeståndsberäkning utgår från kostnaden för att köpa vatten enligt följande. Priset på vatten uppgår enligt den kommunala taxan till 27 kr och 15 öre/m³ inklusive mervärdesskatt. En nuvärdesberäkning med ingångsvärdena 3 procent kalkylränta och 10 års omställningstid resulterar i ett nuvärdesberäknat engångsbelopp på 8,5 gånger årsbeloppet. Med en beräknad bevattning av ca 700 m² av tomten och uppskattat behov för bevattning om 50 mm/år motsvarar det storleksordningen 35 m³/år och en årskostnad om 950 kr/år, vilket skulle motsvara ett engångsbelopp om 8 000 kr. En alternativ kostnadsberäkning med ingångsvärdena 3 procent kalkylränta och 15 års omställningstid resulterar i ett nuvärdesberäknande engångsbelopp på ca 12 gånger årsbeloppet. Med samma ingångsvärden, men med 15 års omställningstid och bevattning på 100 mm/år motsvarar det vattenförbrukning i storleksordningen 70 m³/år. En nuvärdesberäkning resulterar då i ett engångsbelopp motsvarande storleksordningen 23 000 kr.

Örkelljunga kommun är, i egenskap av verksamhetsutövare, skyldig att ersätta BB för skadan (se 31 kap. 16 § miljöbalken). Eftersom det inte finns några avvikande bestämmelser om vilka skadetyper som är ersättningsgilla ska bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719) gälla (se 31 kap. 2 § miljöbalken). Den skada som tillståndet till vattenverksamheten kan orsaka är sänkta grundvattennivåer inom fastigheten och därmed förändrad tillgång till vatten ur egen brunn. Skadan är alltså en sådan övrig skada som avses i 4 kap. 1 § första stycket expropriationslagen och det är enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning skadan i form av förlusten av vatten som ska ersättas.

Det kan konstateras att skadebedömningen avser en skada som ännu inte har inträffat och att denna bedömning därför är behäftad med flera osäkerheter. Som BB har invänt skulle en högre bevattningsmängd än den kommunen har beräknat kunna bli aktuell. Hon har även ifrågasatt möjligheten att hämta vatten i samband med framtida bevattningsförbud. Det finns alltså skäl att med tillämpning av 35 kap. 5 § rättegångsbalken bestämma ersättningen till ett skäligt belopp. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att ett sådant belopp uppgår till 40 000 kr.

Ersättningen utgår bara för ekonomisk skada, vilket innebär att affektionsvärden och liknande inte kompenseras (se prop. 1971:122 s. 192). Det är alltså inte aktuellt att ersätta BB för avhjälpandekostnader till ett belopp som överstiger kostnaden för att ersätta vattenförlusten. Det kan vidare noteras att ersättningen inte är kopplad till en minskning av fastighetens värde. Mark- och miljödomstolens dom ska alltså ändras på så sätt att kommunen förpliktas att till BB betala ersättning för övrig skada med 40 000 kr.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2021-04-08

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Margaretha Gistorp,
f.d. tekniska rådet Bengt Jonsson och tf. hovrättsassessorn Hannah Grahn, referent.

Föredragande har varit David Sandberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-10-31
meddelad i
Växjö

Mål nr M 6057-18

PARTER

Sökande

Örkelljunga kommun

Ombud: Advokataktiebolaget Nordic Law

SAKEN

Ansökan om tillstånd att bibehålla och bortleda grundvatten från två jordlagerbrunnar på fastigheterna XX och YY i Örkelljunga kommun.

Avrinningsområde: 96 Rönne å

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ger Örkelljunga kommun

- a) tillstånd att bibehålla två jordlagerbrunnar belägna på fastigheterna XX respektive YY, och
- b) tillstånd att från dessa brunnar bortleda sammanlagt 365 000 m³ grundvatten per år dock maximalt totalt 1 000 m³ per dygn, och
- c) rätt att vid behov för var och av de under punkt a nämnda brunnarna, och inom en radie av upp till trettio (30) meter från respektive brunn, inom ovan nämnda fastigheter samt på samma djup, anlägga ersättningsbrunnar. Samtidigt som ersättningsbrunnen tas i drift ska den gamla brunnen tas ur drift.

Villkor för verksamheten

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som framgår av ansökningshandlingar och av vad sökanden i övrigt åtagit sig i målet.
2. Sökanden ska låta installera och bibehålla summerande vattenmätare som möjliggör mätning av bortlett vatten. Så länge anläggningen är i drift ska avläsning och notering av vattenmängder dokumenteras.
3. Under tiden för framställande av anspråk på ersättning för oförutsedd skada ska mätning av grundvattennivån ske i den omfattning som fastställs i kontrollprogrammet.
4. Samtliga erhållna mätdata enligt punkt 2 och 3 ska dokumenteras och i samlad form hållas tillgänglig för tillsynsmyndigheten.
5. Ersättningsbrunn ska placeras inom ramen för tillståndet, dvs. så att angivet påverkansområdet inte utökas. Innan en ersättningsbrunn tas i drift ska den anmälas till tillsynsmyndigheten. Brunn som tas ur drift ska pluggas.
6. För verksamheten ska finnas ett aktuellt kontrollprogram, som möjliggör en bedömning av om villkoren följs. Kontrollprogrammet ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre (3) månader innan tillståndet tas i anspråk.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen anser att den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen är tillräcklig för målets prövning.

Arbetstid

Den tid inom vilken de i denna dom tillståndsgivna arbetena ska vara utförda bestäms, med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken, till tre (3) år efter det att denna dom vunnit laga kraft. Arbetstiden för anläggandet av ersättningsbrunn för de

i denna dom tillståndsgivna brunnarna bestäms till tio (10) år från det att denna dom vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Anspraak enligt 24 kap. 13 § miljöbalken (i dess lydelse före den 1 januari 2019) på grund av oförutsedd skada kopplad till de befintliga brunnarna ska, för att få tas upp till prövning, anmälas till mark- och miljödomstolen inom fem (5) år räknat från arbetstiden för de befintliga brunnarnas utgång. Anspraak på grund av oförutsedd skada till följd av vattenverksamhet kopplad till ersättningsbrunn ska framställas inom fem (5) år från utgången av den i domen bestämda arbetstiden för ersättningsbrunn.

Ersättning för skada och intrång

Mark- och miljödomstolen förpliktigar Örkejlunga kommun att till ägarna till fastigheten ZZ betala ersättning för annan skada med tjugofemtusen (25 000) kr och till ägarna till fastigheten QQ med tjugofemtusen (25 000) kr.

Omprövning av tillstånd

Vid omprövning av tillståndet är sökanden enligt 31 kap. 22 § andra stycket 3 miljöbalken inte skyldig att utan ersättning avstå från mer än en tjugonedel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer den, med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, tidigare preliminärt fastställda avgiften för målets prövning, dvs. till fyrtioentusenfemhundra (41 500) kr. Avgiften är betald.

Rättegångskostnader

Örkelljunga kommun ska betala ersättning för arbete till Länsstyrelsen Skåne med tretusentvåhundra (3 200) kr (exklusive mervärdesskatt). På beloppet ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ogillade yrkanden

Mark- och miljödomstolen avslår samtliga övriga yrkanden som framställts i målet och som inte särskilt angivits ovan.

BAKGRUND

Örkelljunga kommun har idag omkring 10 000 invånare. Kommunen är för sin kommunala vattenförsörjning helt beroende av grundvatten från ett flertal vattentäkter inom kommunen. För att tillgodose vattenbehovet i Örkelljunga centralort samt samhällena Eket, Åsljunga, Skånes Fagerhult och Vårsjö har kommunen i dag rätt att bortleda grundvatten från två olika täkter: Eket (Dom M 3857-11) och Örkelljunga (Dom A30/1950 och Dom A32/1971).

En tidigare brukad vattentäkt i Sånnestorp är tagen ur drift, beroende på omledning av E4:an. Nu sökt vattenverksamhet ska ersätta uttagen från Sånnestorp.

Sammanfattningsvis kommer vattentäkterna i Eket och Örkelljunga samt vattentäkten i förevarande ansökan att brukas parallellt.

För att kompensera för bortfall i volym för den urdrifftagna täkten samt för att ha en god beredskap för framtida ökade behov i takt med befolkningsökning m.m. har kommunen sökt efter en lämplig ny vattentäkt för kommunal vattenförsörjning. Härvid har kommunen funnit att två jordlagerbrunnar på fastigheterna XX och YY i centrala Örkelljunga ger grundvatten med tillfreds-ställande kvalitet och i tillräcklig kvantitet samtidigt som detta kan ske utan något större intrång eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

ANSÖKAN

Yrkanden

Örkelljunga kommun yrkar att mark- och miljödomstolen

- d) ger tillstånd att bibehålla två jordlagerbrunnar belägna på fastigheterna XX respektive YY, med de lägen som framgår av till ansökan bifogad kartbild, bilaga A, och
- e) ger kommunen tillstånd att från dessa brunnar bortleda sammanlagt 365 000 m³/år grundvatten dock maximalt totalt 1 000 m³/dygn, och

- f) ger kommunen rätt att vid behov för var och av de under punkt a nämnda brunnarna, och inom en radie av upp till trettio (30) meter från respektive brunn, inom ovan nämnda fastigheter samt på samma djup, anlägga ersättningsbrunnar.

Örkelljunga kommun yrkar vidare att mark- och miljödomstolen

- g) fastställer tiden för anmälan om oförutsedd ska till fem (5) år från lagkraftvunnen dom,
- h) godkänner den till ansökan fogade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB),
- i) med stöd av 3 kap 4-5 §§ förordning (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken fastställer prövningsavgiften till fyrtioentusen femhundra (41 500) kronor, och
- j) fastställer den ersättningsfria andelen vid omprövning av vattenverksamheten enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken till en tjugondel.

Kommunen föreslår vidare följande.

1. Att arbetstiden sätts till tre (3) år.
2. Att fastighetsägare till fastigheten ZZ ersätts med sammanlagt åtta tusen (8 000) kronor och fastighetsägare till fastigheten QQ ersätts med sammanlagt elva tusen (11 000) kronor som slutlig reglering och kompensation för den påverkan på vattentillgången i privat brunn som kommunens kommande vattenuttag från uttagspunkterna på fastigheterna XX och YY kan komma att få.

Kommunen föreslår att följande villkor föreskrivs för tillståndet.

1. Verksamheten skall bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan jämte bilagor samt enligt vad kommunen i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.

2. Från vattentäkterna bortlett grundvatten skall mätas med summerande vattenmätare.
3. Senast tre månader efter det att domen vunnit laga kraft skall ett kontrollprogram tas fram efter samråd med länsstyrelsen.

Rådighet

Örkelljunga kommun är lagfaren ägare till de båda brunnsfastigheterna. Kommunen har därför sådan rådighet som krävs enligt 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet för att bedriva den sökta vattenverksamheten. Eftersom ansökan avser tillstånd till grundvattenuttag för allmän vattenförsörjning har kommunen därtill rådighet jämlikt 2 kap. 4 § 2 p lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet för att bedriva den sökta vattenverksamheten.

Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken

Verksamheten bedöms inte medföra någon skada eller oacceptabel påverkan på några allmänna eller enskilda intressen. Med beaktande härav anser kommunen att ett bifall till ansökan, vilket berör verksamhet av betydande allmännyttig karaktär, inte står i strid med bestämmelserna i 11 kap. 6 § miljöbalken.

Lokalisering

Örkelljunga kommun söker tillstånd för att utta och bortleda grundvatten ur två stycken jordlagerbrunnar på fastigheterna XX (brunn 1203-1) samt YY (brunn 1301-1). De två uttagsbrunnarna ligger centralt i Örkelljunga tätort, Skåne län. Influensområdet har definierats såsom avsänkning i jord på 0,1 m i jämförelse med orörda medelnivåer i och omkring, uttagsbrunnarna. Influensområdet sträcker sig som mest cirka 600 m från brunnarna och har en yta motsvarande knappt 1 km².

Planförhållanden

Gällande översiktsplan för Örkelljunga kommun är från 2007. I översiktsplanen framhålls området kring brunnarna som värdefull kulturmiljö. Brunnarna ligger

strax innanför gällande skyddsområde för kommunal vattentäkt fastställt i januari år 1970. Fastigheterna är belägna inom stadsplanen ”Rapphönan m.m.”, från november 1961, samt en stadsplan beslutat av Kung Maj:t den 8 juni 1923. Enligt stadsplanen ”Rapphönan m.m.” är området kring pumpbrunnarna planlagt som park/plantering. Det har inte identifierats någon motsättning mellan stadsplanerna och nuvarande ansökan.

Tidigare domar

Det saknas idag tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för täkten.

Teknisk beskrivning

Höjdsystem

Höjder anges i RH2000 och koordinater i koordinatsystemet Sweref 99 13 30 om inget annat anges.

Uttagsbrunnar och distribution

Vattentäkten består av två produktionsbrunnar för uttag av grundvatten. Brunn 1203-1 anlades år 2012 och är 11,7 m djup. Brunn 1301-1 anlades år 2013 och är 12 m djup. Det finns inget befintligt vattenskyddsområde för dessa brunnar.

Provpumpningar har visat att det går att ta ut 400-500 l/minut ur brunn 1203-1 och minst 300 l/minut ur brunn 1301-1. Ingen av brunnarna har installerade pumpar i dagsläget. Förslaget på pump är en dränkbar borrhåls-pump med ett resulterande flöde på 800 l/min vid 48 meters lyfthöjd. Vid måttliga grundvattensänkningar har drifttest visat att uttag ur de två brunnarna klarar kvantiteten 1 000 m³/d.

Råvattnet planeras ledas till befintligt vattenverk invid Pinnån via en planerad ledning (ca 1 km) för beredning, varefter det går till en lågreservoar med två kammare och en totalvolym om 275 m³. Fyra stycken distributionspumpar skickar sedan vatten från lågreservoaren till högreservoaren och nätet.

Dricksvattenberedning

Vattenverket producerar idag ca 1 500 m³/d med nuvarande tekniska installationer. En ombyggnad av vattenverket planeras. Det processförslag som har tagits fram av Miljökemigruppen har bifogats ansökan. Förslaget innebär i sammanfattning att råvatten (vatten från övriga kommunala uttagsbrunnar blandas med vatten från brunnarna 1203-1 och 1301-1) först behandlas över en luftare. Detta gör att vattnet syresätts, samtidigt som pH-värdet stiger till följd av koldioxidavgång. I viss mån kommer också ammoniumjoner att omvandlas till nitratjoner.

Därefter höjs vattnets pH-värde med soda till ca 8,4, varefter det filtreras för avskiljning av järn och mangan. Detta filter kräver regelbunden backspolning. Olika filtermaterial finns tillgängliga för detta processteg.

Efter detta steg behandlas vattnet över kolfilter, där bekämpningsmedelsrester och eventuellt förekommande PFAS avlägsnas. Eftersom avskiljningen är beroende av kolets adsorberande egenskaper, krävs regelbundna regenereringar eller utbyten av filtermaterialet.

Före distribution får vattnet passera ett UV-behandlingssteg. UV-behandling är en mycket effektiv inaktiverande mikrobiologisk säkerhetsbarriär.

Vattenförbrukning

Vattentäkten försörjer Örkelljunga samhälle med en befolkning på i dagsläget ca 10 000 personer. I närområdet finns Continental Bakeries North Europe AB som är en större vattenförbrukare. Deras vattenbehov uppskattas till ca 250 000 m³/år. Continental Bakeries North Europe AB och kommunen tar dock sitt vatten från olika vattenförande lager. Continental Bakeries North Europe AB tar sitt vatten från bergborrade brunnar medan kommunen tar från jordlagerborrade brunnar.

Vattenkvalitet

Vattenanalyser har tagits och avser vattenkvaliteten för råvattnet. Resultaten för vattenanalyserna har jämförts mot Livsmedelsverkets gränsvärde för dricksvatten

(LIVSFS 2011:3). Dessa gränsvärden avser dock det vatten som når konsument och avser inte råvatten. Det finns innehåll i grundvattnet/råvattnet som gör att det inte kan levereras direkt till konsument helt utan rening.

Jämförs råvattnet med Livsmedelsverkets gränsvärden för renvatten så överskrider dessa för järn och mangan samt möjligen för turbiditet i någon eller några av analyserna. Bekämpningsmedelsrester (BAM) påträffades vid provtagningar utförda under 2012-2015 men halten låg under gränsvärdet. Vid förnyade provtagningar 2019 påträffades inga halter av BAM (under rapporteringsgränsen). En möjlig källa utgörs av Skogsvårdsstyrelsens plantskola, där halter påträffats vid undersökningar. Vid vattenanalyser har även PFAS påträffats med högsta uppmätta halter i storleksordningen 100 ng/l (2014 - i brunn 1203-1). Vid uppföljande mätning under 2019 har halten PFAS som påträffats uppgått till i storleksordningen 30 ng/l, vilket avser halter i båda de ansökta brunnarna (1203-1 och 1301-1). Livsmedelsverket rekommenderar olika åtgärder beroende på vilken halt av PFAS som påträffas. Om dricksvattnet innehåller mer än 90 ng/l av PFAS anges att vattnet kan fortsätta att drickas, men bör snarast sänkas så långt som möjligt under 90 ng/l. Vidare kan det sägas att det inte finns någon konstaterad källa till grundvattnets PFAS-halter. En möjlig källa kan vara Örkelljunga brandstation eller släckning av en villabrand vid fastigheten Pipan 7 (2010-01-29).

Reservvatten

Ekets vattentäkt har kopplats samman med Örkelljunga vattentäkt via överföringsledning. Vattentäkterna drivs vid normala förhållanden parallellt och Ekets vattentäkt kan sägas fungera som reservvattentäkt.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Avgränsning

Miljökonsekvensbeskrivningen som bifogats ansökan har avgränsats av det praktiska influensområdets gräns utifrån det maximala ansökta uttaget av grundvatten. Influensområdet har definierats som en grundvattenavsänkning i magasinet

som uppstår till 0,1 m eller mer i jämförelse med de medelnivåer som gällt om inget vatten tagits ur vattentäkten. Tillståndet söks utan tidsbegränsning.

Miljökonsekvensbeskrivningen avgränsas till att beskriva konsekvenserna för enskilda brunnar och övriga skyddsvärda intressen inom det praktiska influensområdet.

Bakgrund och förutsättning

Nollalternativ

Med nollalternativet menas den situation som uppkommer om projektet inte genomförs. I föreliggande fall är nollalternativet den situation som kommer råda i framtiden om inget vatten tas ut ur täkten i Örkelljunga. Konsekvenser av nollalternativet blir att vatten till Örkelljunga kommer att behöva tas från andra brunnar i närliggande område.

Geologi och grundvatten

Mäktigheten på jordlagren vid uttagsbrunnarna är drygt 10 m. Jordlagren vid brunnarna och dess närområde består till största delen av isälvsavlagring omgiven av sandig morän. Ovanpå isälvsavlagringen finns områden med kärrtorv och svämsediment av lera/silt. I söder finns mindre områden med berg i dagen. Det kristallina urberget bygger upp berggrunden i området. Norr om Hjälmjön finns dock en mindre enhet sedimentärt berg.

Söder om uttagsbrunnarna och influensområdet avrinner Pinnån västerut. Merparten av grundvattenbildningen avrinner via Pinnån. Baserat på SMHI och SGU samt illustrerat i "Beskrivning till kartan över grundvattnet i Skåne län" s. 28 kan nettonederbörden i området, dvs. grundvattenbildningen till jordlager uppskattas till drygt 400 mm/år (ca 12 l/s, km²) eller ca 1 100 m³/dygn, km². Detta innebär att en balans mellan de aktuella yrkade grundvattenuttagen och nybildning av grundvatten kan erhållas för en yta motsvarande storleksordningen 1 km².

En vattenbalans har upprättats för norra delen av delavrinningsområdet (SMHI delavrinningsområde 623685-133706) för brunn 1203-1 och 1301-1 (vattenbalansområde). Delavrinningsområdet bestäms av vattendelare med nära koppling till topografin i landskapet. Vattenbalansen avser ett långtidsperspektiv inom delavrinningsområdet. Sökt uttag tillsammans med kända domar motsvarar 1,44 miljoner m³/år. Nybildningen (400 mm x ca 20 km²) uppgår till ca 8 miljoner m³ per år.

Tillsammans med andra uttag inom vattenbalansområdet (dels kommunens egna uttag dels privata uttag) blir den totala nyttjandegraden ca 18%. Ekets vattentäkt (kommunens egna) ligger avsevärt längre nedströms i samma delavrinningsområde. Skulle även tillståndet för vattentäkten i Eket tas med i vattenbalansen, kan den totala nyttjandegraden beräknas till ca 22 %. Grundvattnet som tas från uttagsbrunnarna kommer från jordlagret. Tillrinningsområdets storlek uppskattas till storleksordningen 20 km². Grundvattenmagasinet i jord har måttlig grundvattentillgång (1-25 l/s) med goda eller mycket goda uttagsmöjligheter.

Miljö kvalitetsnormer

Praktiska influensområdet utgör en del av den i VISS (Vatteninformationssystem Sverige) upptagen grundvattenförekomst Pinnån-Eket (ID: SE623997-134030) med huvudavrinningsområdet Rönne å (ID: SE96000). Förekomsten har ytan ca 10 km² stor och är en isälvsavlagring. Såväl den kemiska som den kvantitativa statusen för vattenförekomstens kvalitetskrav betecknas enligt VISS som god.

Den kemiska statusen bedöms som otillfredsställande på grund av bekämpningsmedel. De substanser som påträffats över riktvärdet är BAM (2,6-diklorbensamid) och 2,4-Diklorfenoxiättiksyra och de åtgärder som är vidtagna är inte tillräckliga för att grundvattenförekomsten ska uppnå god status till år 2021. Vattenförekomsten omfattas av ett undantag i form av tidsfrist till 2027 från miljö kvalitetsnormen. Motivet är att det i dagsläget är tekniskt omöjligt att genomföra åtgärder eftersom det saknas relevant teknik för att på ett kostnadseffektivt sätt rena grundvattenförekomsten.

Andra aktörer inom området

Det finns sjutton kända jordlager- eller bergborrade brunnar inom praktiskt influensområde. Flertalet av dessa brunnar är energibrunnar men även de nu aktuella brunnarna ingår häri liksom ett par observationsbrunnar. Inom influensområdet finns även sju kända enskilda jordlagerbrunnar. Dessa är belägna på ett avstånd om 100-200 m från uttagsbrunnarna. Aktuella fastigheter för dessa brunnar är ZZ, QQ, WW, ZX samt YX, QZ och XY. Samtliga dessa fastigheter är nu anslutna till kommunalt vatten. Brunnarna används för närvarande för trädgårdsbevattning.

Cirka 900 m söder om uttagsbrunnarna och ca 300 m utanför det praktiska influensområdet finns ett avloppsreningsverk som är tillståndspliktig verksamhet. I nordost, precis utanför det praktiska influensområdet finns en uppgift om täkt. Inom praktiska influensområdet finns även elva stycken områden som är potentiellt förorenade. Där finns driftmedelhantering, verkstadsindustri, plantskola, två SPIMFAB-objekt, räddningstjänst, en cykelbana som ligger på en före detta banvall samt fyra kemtvättar.

Det ska i sammanhanget tilläggas att SGU nyligen har låtit genomföra förstudie samt sanering av Skogsvårdsstyrelsen f.d. plantskola under 2017-2018. Skogsvårdsstyrelsens skogplantskola i Örkelljunga var belägen vid korsningen Kungsvägen / Kornettvägen, dvs. närmare Pinnån och längre nedströms i delavrinningsområdet, jämfört med Örkelljunga kommuns nu aktuella uttagsbrunnar.

Skyddsvärda intressen

Inom praktiskt influensområde finns inga kända riksintressen avseende naturmiljö, kulturmiljö eller friluftsliv. Det finns inte heller Natura 2000-områden eller naturreservat. Det finns inga uppgifter om skyddade arter inom det praktiska influensområdet. Strax nordväst om praktiskt influensområde finns ett område markerat som sumpskog och söder om Pinnån finns områden markerade som nyckelbiotop.

Merparten av marken inom praktiskt influensområde kan beskrivas som tätort och villabebyggelse. I norra delen av det praktiska influensområdet (norr om gamla E4) finns ett mindre område som kan beskrivas som skogsbruk. I brunnarnas omedelbara närhet finns skog med promenadstigar varför ytan snarare beskriver tätortsnära rekreation. Uttagsbrunnarna ligger strax innanför vattenskyddsområde med diarienummer 11.184-765-72, som fastställdes i januari 1970. Det finns ytterligare två vattenskyddsområden i omgivningen, ett (Eket-Sånneborp) ca 7 km väster om uttagsbrunnarna och ett (Åsljunga) ca 5 km öster om uttagsbrunnarna.

Brunnarnas lägen sammanfaller med område som klassats som värdefull kulturmiljö. Inom influensområdet finns fem fornlämningar. Det rör sig framförallt om lämningar efter tomter och samlingsplatser men även en blästplats samt ett vägmärke.

Effekter, konsekvenser och åtgärder

Grundvattenförekomsten

Tillsammans med andra uttag har en vattenbalansberäkning utförts där den totala nyttjandegraden beräknas till ca 20 procent. Detta ger att grundvattenmagasinets kvantitativa status inte påverkas. Inte heller den kemiska statusen bedöms påverkas då uttaget är litet i förhållande till nybildningen och risken för kemiska förändringar på grund av uttaget därför är försumbart. Några åtgärder bedöms därför inte nödvändiga.

Avrinningsförhållanden

Den nederbörd som faller över brunnarnas närområde infiltrerar i jordlager, transporteras genom jordlager och berg för att avrinna mot Pinnån i sydvästlig riktning, mot Rönne å. Det förekommer en mängd mindre bäckar som utgör biflöden till Pinnån i närområdet och dessa leder vattnet mot Pinnån. Det finns såväl nivåmätningar som mätning av vattenkemi vid aktuella uttagsbrunnar och närliggande observationsrör som visar på läckage från berg till jordlager, vilket är naturligt eftersom bäcken invid uttagsbrunnarna antyder ett utströmningsområde.

Berggrundvattnet har provtagits, 2012-05-07, och kloridhalten har vid denna provtagning rapporterats till 120 mg/l medan fluoridhalten har rapporterats till 2,3 mg/l. Vid grundvattentransporten har berggrundvatten och ytligare jordgrundvatten blandats och en utspädning av klorid och fluoridhalter har skett. Ett uttag, motsvarande sökt verksamhet, kommer att ändra jämvikten något. Uttagen ur brunnarna medför en lokalt större omsättning av grundvatten. Detta medför ett ökat läckage av berggrundvatten, men andelen tillkommande jordgrundvatten uppskattas bli större, varför halterna klorid och fluorid i jordgrundvattnet bedöms sjunka något. I ett längre perspektiv (25-30 år) uppskattas grundvattnet i jordlager fortsätta ha halter nära eller strax under de senaste uppmätta halterna under drifttestet, dvs. en klorhalt i storleksordningen 30 mg/l samt en fluoridhalt i storleksordningen 0,5 mg/l.

Avrinningsförhållanden med aktuella grundvattenuttag förväntas inte ändras på något principiellt sätt förutom att den tidigare utströmningen till ytvatten invid uttagsbrunnarna lokalt förändras att transporteras in mot uttagsbrunnarna i deras absoluta närområde. Avsänkningen vid uttagsbrunnarna skapar en gradient som påskyndar grundvattentransporten jämfört med förhållanden idag, men transporten sker fortfarande mot bäckarna och vidare mot Pinnån

Vattenkemi avses följas upp i ett kontrollprogram och vattenverket förbereds med reningssteg för att rena råvatten.

Enskilda brunnar

För de sjutton kända jordlager- eller bergborrade brunnarna som finns inom det praktiska influensområdet förväntas ingen skadlig konsekvens på grund av sökt verksamhet.

Vad gäller de sju kända grävda jordlagerbrunnarna kommer däremot sökt verksamhet att medföra sänkta grundvattennivåer i några av de enskilda brunnarna med reducerad kapacitet till följd. För fastigheterna ZZ, QQ, WW och ZX bedöms brunnarna ha påverkats vid drifttestet år 2013. Samtliga aktuella

grävda brunnar används för närvarande främst för trädgårdsbevattning och denna användning försvåras av den sökta verksamheten. Kontakter har tagits med vissa fastigheter och dess ägare (dec 2018) för att undersöka möjligheten att reglera förväntad skada. Kommunen har i ansökan föreslagit ersättning till fastighetsägarna till fastigheten ZZ och QQ då dessa brunnar bedöms svåra att nyttja sommartid (grundvattensänkning på ca 2 meter).

Sättningar

När grundvattennivån sänks innebär det en lastökning i jordlagrens kornskelett. Detta kan i sin tur ge upphov till sättningar i sättningsbenägna jordar. Sättningsrisker för byggnader och anläggningar föreligger när dessa grundlagts på jordlager som är sättningsbenägna vid ökad belastning. Inom aktuellt område är det främst förekomsten av organiska jordlager och finmaterial, som är intressanta för denna fråga. Organiska jordlager kan förekomma i de svämsediment i nära anslutning till där de aktuella uttagsbrunnarna är belägna. I detta läge förekommer det idag inte någon bebyggelse. Sättningar och sättningsdifferenser, som följd av Örkelljunga kommuns grundvattenuttag, bedöms därför bli så små, att de inte innebär någon skaderisk för sättning i dessa fastigheter.

Inga negativa konsekvenser bedöms uppstå gällande sättningar. Vattentäkten bedöms inte påverka på något sätt, varför inga åtgärder ses som nödvändiga.

Miljöfarlig verksamhet och markföroreningar inom influensområde

Vid Örkelljunga brandstation synes dagvattenhanteringen och grundvattenavrinning ske västerut via den bäck som går invid uttagsbrunnarna. Åtgärder, med syftet att tillse att förändra grundvattenförhållanden inte leder till att eventuella föroreningar sprids, övervägs men har ännu inte beslutats. I samband med ombyggnad av idrottsplatsen har frågeställning vad gäller materialval beaktats och ett aktivt val har gjorts för att erhålla godkända material.

Beträffande identifierade förorenade områden enligt länsstyrelsens MIFO-databas (EBH-stödet) synes merparten ligga belägna i östra delen av praktiskt influens-

område och troligaste avrinning sker österut mot Pinnån. Vad avser SPIMFAB-objektet beläget i östra delen inom praktiskt influensområde betecknas den som "Rent" (1999-01-22) i "Drivdelsbolagens undersökningar och saneringar av förorenade bensinstationer". Beträffande övriga SPIMFAB-objekt, norr om uttagsbrunnarna, framgår inte status, men avrinning synes främst ske i bäckar söderut och västerut.

Vad avser Skogsvårdsstyrelsens före detta plantskola (som synes ha slutat 1970) har SGU under 2017-2018 arbetat med att sanera de föroreningar som påvisats vid den och att nya liknande föroreningar ska tillföras är inte sannolikt.

Vidare planeras arbeten med vattenskyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter efter aktuellt tillståndsärende.

Skyddsvärda intressen

Inga effekter bedöms uppstå till följd av pumpningen.

Hushållning med grundvatten

Täkten är lokaliserad i en av SGU utpekad grundvattenförekomst där förutsättningarna för uttag av grundvatten bedöms vara god till mycket god. Det finns få motstående intressen i området. Att Örkelljunga kommun använder grundvattnet för dricksvattenförsörjning bedöms vara en god hushållning med grundvatten.

Hänsynsreglerna

Kunskapskravet

De genomförda utredningar och beräkningar som ligger till grund för föreliggande ansökan ger en mycket god kunskap om området och eventuell påverkan avseende grundvattensänkningen. Upprättande av kontrollprogram för verksamheten är ett led i att fortsatt upprätthålla kunskapen om vattentäktens påverkan på miljön.

Försiktighetsprincipen

För att minska risken för verksamhetens eventuella påverkan på motstående intressen kommer ett kontrollprogram att upprättas.

Lokaliseringsprincipen

Inför bygge av E4 tecknades avtal mellan Örkelljunga kommun och Trafikverket att ersätta befintlig uttagsbrunn (vid Sånnestorp, strax norr om Eket) invid E4 (dec 2002). År 2003-2004 genomfördes vägbyggnad med egenkontroll och provtagning för nya brunnar.

Vattenprospektering i Örkelljunga kommun för att ersätta brunnen i Sånnestorp kan dock sägas ha varit påbörjad innan dess. Seismiska undersökningar vid Sånnestorp och Eket utfördes av SGU (år 2002).

SGU publicerade en hydrogeologisk karta över grundvattentillgångar i Örkelljunga kommun (SGU ser An nr 32, 2002). Seismiska undersökningar vid Hjälmjön (år 2005-2006). Borrning av 5 stycken brunnar i sedimentärt berg, norr om Hjälmjön. Tre av dessa propumpades samtidigt under perioden juni 2006 — dec 2006. Tillståndsärende påbörjades år 2007 cirka 1,5 kilometer öster om Örkelljunga samhälle, strax norr om Hjälmjön. Tre stycken brunnar (ca 120 m djupa) har borrats ned till ett sandstensmagasin, varifrån grundvatten kan pumpas upp. Vid propumpning har brunnarna visat sig ge tillräcklig mängd vatten. Avsikten är att ansöka om tillstånd för brunnarna, för att sedan driftsätta och koppla samman brunnarna med kommunens befintliga vattenförsörjningssystem.

SGU publicerar beskrivning till kartan över grundvattenförekomster i Örkelljunga kommun (K62, 2007).

Arbetet med tillståndsansökan avbryts (år 2008) på grund av frågor om lokalisering, ledningsdragning och vattenkvalitet.

Förnyade kontakter med SGU tas (år 2008). En sammanställning av tidigare grundvattenundersökningar presenteras. Tidigare undersökningar nära Ljungaskog visar på goda förutsättningar i jordlagren. Fem uttagsbrunnar i jordlagren utförs, men vattnet innehåller alltför mycket järn för att vara intressant som råvatten.

Samma område vid Ljungaskog undersöks (år 2009) men denna gång avseende grundvattnet i berg. Sprickor karteras och tre uttagsbrunnar borraras, men nu påvisas alltför höga fluoridhalter för att det ska vara intressant som råvatten.

Undersökningarna vid Ljungaskog avslutas.

Ytterligare grundvattenundersökningar utförs vid Ekholm (år 2011) och provtagning görs i jordlagren i tätorten. Under 2012-2013 genomfördes provtagning och brunnar borrades i Örkelljunga tätort. För att undersöka om samtidig drift av två jordlagerbrunnar kan uppfylla målet att bortleda 1 000 m³/dygn, utfördes pumpning i brunn 1203-1 samt 1301-1. Drifttest utfördes med flöden i samma storleksordning som nu yrkade uttag.

Lokaliseringen ses som lämplig eftersom brunnarna ger efterfrågad kvantitet och kvalitet. Platsen brunnarna är lokaliserade på för med sig jämförelsevis ringa intrång på närliggande intressen. En annan lokalisering av vattentäkten kommer att innebära nya förundersökningar med allt vad det innebär i fråga om naturliga förutsättningar för uttag, vattenkvalitetsfrågor, marktillträde för provtagning och borrhningar samt allmänna och enskilda intressen.

Ingen av övriga provtagningsplatser där provtagning utförts kan mäta sig med provtagningarna vid Örkelljunga. I princip alla de brunnar där vattenprovtagning har utförts har järn och mangan påträffats. I somliga har även fluorid påträffats, vilket sammantaget innebär ett reningsbehov. Den stora vattenkemiska fördelen beträffande de nu aktuella brunnarna är måttliga halter järn, mangan och fluorid. De stora nackdelarna med grundvattnet i de aktuella brunnarna är förekomsten av BAM och PFAS. Dessa provtagningar har dock inte utförts på några av de övriga platserna.

Drift av Örkelljunga kommuns befintliga brunnar tillsammans med de i denna ansökan aktuella brunnarna, bedöms därför som det alternativ som innebär minst olägenhet för människors hälsa och miljö.

Sammanlagda miljökonsekvenser

Uttag enligt ansökan vid Örkelljunga vattentäkt kommer att medföra små sammanlagda miljökonsekvenser. Inom det praktiska influensområdet finns inga andra större verksamheter som konkurrerar om grundvattenresursen. samband med förundersökningar så har grävda enskilda brunnar identifierats som annan intressent. Ansökta uttag bedöms inte ge upphov till någon betydande påverkan på riksintressen. Uttagen kommer inte heller att riskera att miljökvalitetsnormer inte uppfylls eller hota några skyddade arter i området.

Kontrollprogram

Ett förslag till kontrollprogram kommer att utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten. Innehållet i kontrollprogrammet tas fram i ett senare skede, men förslagsvis registreras regelbundet brunnens uttagsmängd, grundvattennivåer kring uttagsbrunnen och i omgivningen. För dessa ändamål väljs ett antal av de befintliga grundvattenbrunnarna i området ut. Dessutom bör grundvattnets kvalitet följas upp regelbundet.

INKOMNA YTTRANDEN

Myndigheter

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten avstår från att yttra sig.

Sveriges geologiska undersökningar (SGU) framför att de har tidigare yttrat sig i ärendet i dess samrådsskede (2018-09-17, SGU:s dnr 33-1922/2018). SGU hade då en fråga angående förekomsten av äldre bekämpningsmedel som analyserats vid vattenprovtagning. Sökanden har i underlaget redovisat svar på denna fråga. SGU konstaterar att även PFAS påträffats vid provtagning, och att det planeras att utrusta

vattenverket med reningsutrustning för att omhänderta både bekämpningsmedelsrester och PFAS. SGU anser att det ansökta uttaget kan medges.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) tillstyrker ansökan med följande synpunkter. I huvuddokumentet framgår att ansökan görs för "ett årsmedeldygnsuttag om 1000 m³/dygn (totalt 365 000 m³/år), med ett maxdygnsuttag om 1000 m³/dygn". Ett dygnsmedelvärde på 1000 skulle knappast kunna uppnås om det maximala värdet per dygn inte får överstiga 1000. Länsstyrelsen gör liksom domstolen tolkningen att ansökan avser ett sammanlagt uttag från de två brunnarna på 1000 m³/d (totalt 365 000 m³/år), vilket MKB utformats utifrån, och inget annat. Länsstyrelsen konstaterar att Continental Bakeries parallellt med detta (i mål M 6076-18) ansöker om utökad grundvattenbortledning till 363 000 m³/år. Detta påverkar inte länsstyrelsens bedömning av tillåtligheten i aktuellt mål.

Länsstyrelsen har inga invändningar mot att målet avgörs på handlingarna.

Länsstyrelsen hemställer att mark- och miljödomstolen ålägger sökanden att svara för i aktbilaga 18 redovisade kostnader. Länsstyrelsens kostnader består av genomgång av handlingar samt yttrande i målet. Hemställan kan dock komma att kompletteras med arbetad tid till följd av ev. huvudförhandling. Totalsumma 3 200 kr.

Söderåsens miljöförbund anser att ansökan behöver kompletteras med en mer utförlig bedömning om huruvida grundvattenuttaget påverkar spridning av eventuella föroreningar från de förorenade objekten som identifierats inom influensområdet. Sökande bör även redovisa om det föreligger en risk att eventuella förorenande ämnen når vattentäkterna efter att vattentäkterna tagits i bruk. Bedömningen bör göras utifrån jordens genomsläpplighet, djup till grundvatten och typ av föroreningar som kan finnas på de identifierade objekten.

Vidare anför miljöförbundet följande. Miljöförbundet ser negativt på det faktum att det grundvatten man avser att använda för dricksvattenuttag innehåller föroreningar.

Kommunen har dock inte hittat någon bättre lokalisering för uttagsbrunnarna som uppfyller övriga krav på exempelvis uttagsmängd. Eftersom vattenkvaliteten är beroende av en fungerande reningsanläggning anser miljöförbundet att det är viktigt att reningsanläggningen utformas så robust som möjligt så att anläggningen inte riskerar att sluta fungera vid exempelvis strömavbrott på vattenverket. Det är också viktigt att rutiner för skötsel av reningsanläggningen utformas så att vattenkvaliteten på det utgående vattnet inte riskeras.

Enskilda

BB och JB, *fastigheten QQ*, framför ersättningsanspråk för den påverkan som de anser att kommunens ansökta uttag kan få på deras enskilda brunn. Detta för att de ska upprätthålla tidigare och avsedd användning av brunnen vid ett motsvarande permanent grundvattenuttag av Örkelljunga kommun.

Deras uppgifter om provpumpningens utförande och omfattning kommer bl.a. från den avrapportering till handläggare på Länsstyrelsen Skånes miljöavdelning som Örkelljunga kommun gjort per e-mail daterat den 6 september 2013 genom handläggare på Sweco och efter noggrann uppföljning av grundvattennivåsänkningen i deras brunn. BB och JB yrkar på en ersättning om totalt 91 855 kr för utförande av ny brunn, enligt beräkning som redogörs för i aktbilaga 15. Om deras begäran om ersättning av ovan erforderliga åtgärder, vars summa framtagits via brunnsborrningsföretag, godkännes i sin helhet, kan de anse sig helt skadeslösa under förutsättning att ej större vattenuttag blir aktuella än de 1 000 m³/dygn i enlighet med vad kommunen har begärt i ansökan.

VK, *fastigheten YQ*, har uttryckt stor oro för påverkan på möjligheten att använda fastighetens egna brunn för bl.a. bevattning av trädgård och växthus. VK förväntar sig att kommunen ska hålla henne skadelös.

EH och JH, *fastigheten ZZ*, yrkar Örkelljunga kommun åläggs av domstolen att hålla EH och JH skadelösa genom att se till att på kommunens bekostnad få en sådan fördjupning av deras brunn så att tidigare

normala vattennivåer i brunnen säkras. Som exempel skulle en fördjupning av brunnen med s.k. spett till tillräckligt djup kosta cirka 25 000 kr plus moms.

Vidare har de i tidigare yttranden till domstolen framfört att de alltid haft vatten i deras brunn som används för bevattning av tomt och trädgård. De har bara noterat ett undantag till detta och det var när kommunen provpumpade sina nya brunnar. Då torrlades deras brunn omedelbart och totalt. De anser att den ersättning de erbjudits skulle täcka kostnaden för trädgårdsbevattning under ett år förutsatt att vattnet måste köpas från kommunen till en kostnad på cirka 25 kronor per kubikmeter.

Riksbygge Bostadsrättsförening Örkelljunga hus nr 2, Von Reisers väg 9a, har uttryckt oro att deras grundvatten riskerar att försämrats, liksom gräsmattor buskar och rabatter, då de befinner sig ett hundratals meter från kommunens brunnar och 30 meter högre upp.

SÖKANDENS BEMÖTANDE PÅ INKOMNA YTTRANDE

Remissmyndigheter

Inledningsvis konstateras att MSB, Naturvårdsverket och HaV har avstått från att yttra sig i målet och att SGU anser att ansökan kan medges.

Länsstyrelsen Skåne har lyft frågetecken avseende yrkandets lydelse för dygnsuttag. Sökanden bekräftar att länsstyrelsens tolkning av yrkandena är korrekt. Sökanden har inga invändningar mot länsstyrelsens kostnadsyrkanden.

Beträffande vad som anförts av Söderåsens miljöförbund hänvisas till ett PM från WSP (från den 31 maj 2019), se nedan.

Enskilda

Bemötande på BB och JB ersättningskrav. Sökanden vidhåller och hänvisar till vad som tidigare anförts beträffande erbjuden skadeersättning till ägarna av QQ, se komplettering av den 29 mars 2019 punkt 5, dvs. ersätts med sammanlagt 11 000 kr som slutlig reglering och kompensation för den påverkan på

vattentillgången i privat brunn som kommunens kommande vattenuttag kan komma att få.

Bemötande på VK yttrande. Se nedan, PM från WSP.

Bemötande på EH och JH ersättningskrav. Sökanden vidhåller och hänvisar till vad som tidigare anförts beträffande erbjuden skadeersättning till ägarna av ZZ, se komplettering av den 29 mars 2019 punkt 5, dvs. ersätts med sammanlagt 8 000 kr som slutlig reglering och kompensation för den påverkan på vattentillgången i privat brunn som kommunens kommande vattenuttag kan komma att få.

Bemötande på Riksbyggen BRF Örkelljungahus nr. 2:s yttrande. Se nedan, PM från WSP.

PM från WSP

Söderåsens Miljöförbund påtalar eventuell förorening från tidigare verksamheter. I svar på kompletteringsfråga 8 i sökandens (Örkelljunga kommun) kompletterande inlägga (daterad 29 mars 2019) jämte PM daterad 29 mars 2019, kan konstateras att provtagning (screening) har utförts 2019-02-27 (Synlab Soil2Control nr 129 851 28 och nr 129 834 64). Vid detta tillfälle har provtagning skett efter några timmars omsättning av vatten i brunn 1203-1 och brunn 1301-1. Resultat från vattenanalyserna presenteras i kompletterings-PM:s bilaga 4 och visar att samtliga undersökta parametrar utom 3 stycken ligger under rapporteringsgräns. Undantagen är barium, nickel och zink, vilka dock ligger under gränsvärde eller jämförelsetal.

I "Bedömningsgrunder för grundvatten" (SGU-rapport 2013:01), s. 72-74, framgår att zink i dricksvatten inte har några svenska gräns- eller riktvärden. Det framgår dock att vid tillståndsklassning för grundvatten motsvarar zinkhalten 10 – 100 µg/liter en "måttlig halt". Uppmätta zinkhalter har varierat mellan < 2 – 20 µg/liter.

Resultaten från screeninganalysen tyder alltså inte på några alarmerande halter, varför kvalitetspåverkan på grundvatten från gamla verksamheter bedöms som begränsad ur detta perspektiv.

Söderåsens Miljöförbund påtalar explicit arsenik och bekämpningsmedel som intressanta för provtagning eftersom tidigare banvall finns i brunnarnas närområde. Provtagning av arsenik i råvatten har skett i screeninganalys 2019-02-27 och resultatet låg under rapporteringsgräns (< 1 µg/liter) för båda de planerade uttagsbrunnarna. Tidigare provtagning i råvatten har utförts: 2012-04-10; 2013-02-12; 2013-05-02; 2013-09-17; 2013-11-07 och 2013-11-15. Resultaterande halter (komplettering bilaga 5.1 och 5.2) har analyserats för 8 vattenprov vid 6 tillfällen, varav 5 utförda i brunn 1203-1 och resterande 3 utförda i brunn 1301-1. Halterna har varierat mellan 0,05 – 0,2 µg/liter. Betraktas Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten, SLVFS 2001:30 så anges gränsvärdet till 10 µg/liter.

Provtagning av bekämpningsmedel i råvatten har skett 2019-02-27 och resultatet låg under rapporteringsgräns för samtliga bekämpningsmedel för båda de planerade uttagsbrunnarna (komplettering bilaga 5.3). Tidigare provtagning i råvatten har utförts: 2012-04-10; 2013-02-12; 2013-05-02; 2013-06-03; 2013-09-17; 2013-11-07. Resultaterande halter för BAM (2,6-diklorbensamid) (komplettering bilaga 5.1 och 5.2) har analyserats för 9 vattenprov vid 6 tillfällen, varav 5 utförda i brunn 1203-1 och resterande 4 utförda i brunn 1301-1. Halterna har varierat mellan 0 – 0,08 µg/liter. För övriga bekämpningsmedel motsvarade resultatet ett värde som låg under rapporteringsgräns. Betraktas Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten, SLVFS 2001:30 så anges gränsvärdet till 0,10 µg/liter för ett enskilt ämne.

När analysresultat för råvattnet i de utförda provtagningarna har jämförts med Livsmedelsverkets gränsvärden för renvatten så tangeras eller överskrids dessa för järn, mangan samt turbiditet (grumlighet) och färgtal. Resultaten för dessa ämnen motsvarar tidigare resultat. Resultaten från tidigare provtagningar och de provtagningar som utförts 2019-02-27 innebär också att några ytterligare provtagningar, för närvarande, inte är planerade. Förekomsten av järn, mangan, grumlighet och

färg bedöms som en vanlig naturlig förekomst, men som kräver rening/beredning på vattenverk innan distribution till konsument. På vattenverket planeras även för ett reningssteg med kolfilter för att minska eventuellt innehåll av bekämpningsmedel och PFAS.

Ägaren till fastigheten YQ har uttryckt oro för reducerad kapacitet vid trädgårdsbevattning och förväntar sig att kommunen håller henne skadeslös. Brunnen anges belägen på fastigheten men är sedan tidigare okänd i detta tillståndsärende, varför dimensioner, grundvattennivåer och djup är okända. Avståndet mellan fastigheten och uttagsbrunnarna motsvarar 300 meter. Fastigheten är belägen norr om uttagsbrunnarna. I beräkningar har grundvattensänkningen beräknats till 0,5 meter till 1 meter i detta läge (se MKB, bilaga C1). Skada bedöms inte uppkomma men skulle detta visa sig vara en felaktig bedömning hänvisas fastighetsägaren att återkomma inom ramen för oförutsedd skada.

Bostadsrättsföreningen Riksbyggen BRF Örkeberg nr 2

har uttryckt oro för växtlighet och grundvattenkvalitet. Det topografiska läget, som av bostadsrättsföreningen anges vara avsevärt högre än vid de aktuella brunnarnas, innebär sannolikt väldränerade förhållanden redan nu och att växtligheten därför huvudsakligen försörjs av vatten från nederbörd. Detta förväntas inte förändras vid planerade grundvattenuttag. Avståndet mellan uttagsbrunnarna och bostadsrättsföreningen motsvarar 300 meter till 400 meter. Bostadsrättsföreningen är belägen öster om uttagsbrunnarna. Beräkningar har uppskattat grundvattensänkning till 0,5 meter till 1 meter i detta läge (se MKB, bilaga C1). Skada bedöms inte uppkomma men skulle detta visa sig vara en felaktig bedömning hänvisas fastighetsägaren att återkomma inom ramen för oförutsedd skada.

DOMSKÄL

Målets art och det redovisade underlaget för ansökan om tillstånd att bibehålla och bortleda grundvatten från två jordlagerbrunnar medför att domstolen gör bedömningen att målet kan avgöras utan huvudförhandling (enligt 22 kap. 16 § andra stycket miljöbalken).

Miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen, med de kompletteringar som har gjorts, utgör en tillräcklig grund för att kunna göra en slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna från verksamheten. Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de krav som framgår av 6 kap. miljöbalken för en liten miljökonsekvensbeskrivning.

Rådighet

Örkelljunga kommun är lagfaren ägare till de båda brunnsfastigheterna. Kommunen har dessutom erforderlig rådighet enligt 2 kap. 4 § p 2 lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet för den sökta vattenverksamheten för allmän vattenförsörjning.

Miljö kvalitetsnormer

Mark- och miljödomstolen bedömer utifrån den vattenbalansberäkning som utförts och de provtagningar på vattnet som har skett att varken grundvattenförekomstens kvantitativa eller kemiska status kommer i nämnvärd omfattning påverkas av ansökt verksamhet. Kommunen har uppgett att ett kontrollprogram kommer att utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten. Genom ett väl utarbetat kontrollprogram kan sökande verifiera detta genom regelbundna kontroller av grundvattennivåer och grundvattnets kemiska kvalitet.

Tillåtlighet

Vattenuttag

Enligt mark- och miljödomstolen har Örkelljunga kommun visat att det finns behov av den sökta verksamheten för att trygga vattenförsörjningen för Örkelljunga centralort. I samrådsskedet och under målets handläggning i domstolen har

fastighetsägare påtalat att de har brunnar som sinat eller oro för att deras vattenförsörjning för bevattning av gräsmattor m.m. kommer att påverkas negativt av sökt verksamhet. Mark- och miljödomstolen bedömer att det allmänna intresset för kommunal vattenförsörjning överväger den enskildes eventuella förlust av grundvatten i privat brunn men att förlusten ska ersättas i skälig omfattning i det fall den uppstår. Detta behandlas utförligare nedan under rubrikerna *ersättning för skada och intrång* och *oförutsedd skada*. Inom det praktiska influensområdet finns i övrigt inga kända intressen (naturvårdsområden eller motsvarande) som skulle kunna påverkas negativt av uttaget. Merparten av marken inom influensområdet kan beskrivas som tätort och villabebyggelse. Några sättningskador förväntas inte ske på grund av verksamheten.

Förorenade områden

Söderåsens miljöförbund har påtalat risken med spridning av föroreningar från de identifierade förorenade områden som ligger inom det praktiska influensområdet. Förbundet har ansett att ansökan behöver kompletteras med en mer utförlig bedömning om huruvida grundvattenuttaget påverkar spridning av eventuella föroreningar. Föroreningarna härstammar inte från kommunens fastigheter och det är inte kommunens verksamhet som har gett upphov till förorening. Mark- och miljödomstolen bedömer det ingivna underlaget som tillräckligt och bedömer dessutom att sökanden kommer att klara av att innehålla de kvalitetskrav som Livsmedelsverket ställer i sina föreskrifter. I de fall vattnet kan behöva renas avser dessutom kommunen behandla grundvattnet vid vattenverket på ett sätt som innebär att eventuella föroreningar omhändertas och Livsmedelsverkets krav uppfylls.

Övrigt

Den sökta verksamheten strider inte mot någon detaljplan (stadsplan) eller annan områdesbestämmelse. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är den sökta verksamheten förenlig med såväl de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken som bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken och de särskilda bestämmelserna i 11 kap. miljöbalken. Som angivits ovan föreligger inte heller hinder mot tillstånd med hänsyn till miljö kvalitetsnormerna enligt 5 kap. miljöbalken. Den samhälls-

ekonomiska nyttan av verksamheten överväger därför kostnaderna samt skador och olägenheterna av vattenverksamheten. Bestämmelserna i 11 kap. 6 § miljöbalken (som gällde före den 1 januari 2019) utgör därför inte hinder mot att det sökta tillståndet lämnas. Den sökta verksamheten är således tillätlig och tillstånd ska därför lämnas.

Villkor

Enligt 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken är det verksamhetsutövarens skyldighet att vidta de försiktighetsmått som krävs för att ingen olägenhet ska uppstå för människors hälsa och miljön, dock med den förutsättningen att det inte kan anses orimligt att uppfylla dessa krav. De villkor som sökanden har föreslagit för verksamheten samt vad sökanden i övrigt åtagit sig bedömer domstolen i stort som tillräckliga och adekvata. Mark- och miljödomstolen fastställer de villkor för tillståndet som framgår av domslutet.

Kontroll

För kontroll av påverkan på omgivningen ska ett kontrollprogram upprättas i samråd med tillsynsmyndigheten enligt vad sökanden föreslagit och åtagit sig. Domstolen anser att kontrollprogrammet ska inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan tillståndet tas i anspråk. I övrigt hänvisar mark- och miljödomstolen till kravet på verksamhetsutövarens egenkontroll enligt vad som anges i 26 kap. 19 § miljöbalken vid upprättande av kontrollprogrammet.

Arbetstid

När tillståndet avser arbeten för vattenverksamhet ska den tid inom vilken arbeten ska vara utförda anges i domen. Sökande har yrkat att arbetstiden ska bestämmas till tre år från lagkraftvunnen dom. Sökande har vidare anført att brunnar för grundvattenuttag finns på fastigheterna redan idag men att det kan bli aktuellt med att sätta ner ersättningsbrunnar i fall behov uppstår. Det har inte framkommit någon erinran mot yrkad arbetstid. Mark- och miljööverdomstolen har i avgörande från den 25 januari 2019 i mål nr M 6396-17 hanterat arbetstid och tid för oförutsedd skada i de fall sökande även ansöker om att kunna anlägga ersättningsbrunnar för de brunnar

som gäller vid den aktuella prövningen. Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att om utredningen i målet är tillräcklig för en prövning kan en sådan göras även för ersättningsbrunnar. Mark- och miljööverdomstolen betonar dock att även för ersättningsbrunnar ska arbetstid och tid för oförutsedd skada bestämmas. Arbetstiden får som högst bestämmas till tio år (22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken). Efter ansökan kan arbetstiden under vissa förutsättningar förlängas dock med högst tio år (24 kap. 2 § andra stycket miljöbalken). Vidare ska i domen anges den tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedd skada får framställas. Den tiden får bestämmas till lägst fem och högst tjugo år. Tiden räknas från utgången av den av domstolen bestämda arbetstiden (22 kap. 25 § första stycket 13 och 24 kap. 13 § tredje stycket miljöbalken).

Mark- och miljödomstolens bedömning är att såväl befintliga brunnar som ersättningsbrunnar kan prövas under de förutsättningar som anges i ansökan och MKBn. Med beaktande av Mark- och miljööverdomstolens dom, enligt ovan, bedömer mark- och miljödomstolen att arbetstiden kan fastställas på sätt som framgår av domslutet.

Oförutsedd skada

Sökanden har yrkat, gällande tiden för oförutsedd skada, att tiden ska bestämmas till fem år räknat från lagakraftvunnen dom för de sökta brunnarna 1203-1 och 1301-1. Mark- och miljödomstolen bedömer liksom sökande att det är en rimlig tid. För ersättningsbrunnar bestäms tid för oförutsedd skada enligt domslut. Vad som framförts av VK, fastigheten YQ, och Riksbyggen Bostadsrättsförening Örkelljunga hus nr 2 om risken för påverkan på deras fastigheter (egen brunn, gräsmattor etc.) får hanteras inom ramen för oförutsedd skada.

Ersättning för skada och intrång

Örkelljunga kommun har erbjudit ersättning till fastighetsägarna till fastigheten ZZ med sammanlagt 8 000 kr och till fastighetsägarna för QQ med sammanlagt 11 000 kr. Ägarna till dessa fastigheter har yrkat på ersättning med 25 000 kr (ZZ) respektive 91 855 kr (QQ).

De två aktuella privata brunnarna ligger inom kommunens verksamhetsområde för allmän vattenförsörjning och används så som domstolen kan förstå huvudsakligen till trädgårdsbevattning. Mark- och miljödomstolen bedömer att en skäligen ersättning för den skada som kan komma att uppstå (reducerad kapacitet på grund av en förväntad grundvattensänkning på ca 2 m) på de två aktuella fastigheterna ligger i den storleksordning som ägarna till fastigheten ZZ yrkat, d.v.s. 25 000 kr.

Omprövning av tillstånd

Enligt 22 kap. 25 § första stycket 13 miljöbalken ska domstolen i en tillståndsdom bestämma den förlust av vatten som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning. Av 31 kap. 22 § andra stycket 3 samma balk följer, att det i fråga om grundvattenuttag ska förordnas att en del som inte ersätts ska bestämmas till högst en femtedel och lägst en tjugonedel av värdet av den vattenmängd som omfattas av tillståndet. Domstolen bestämmer, i enlighet med sökandes yrkande, andelen till en tjugonedel.

Prövningsavgift

Den prövningsavgift som mark- och miljödomstolen tar ut i mål om prövning av vattenverksamhet, syftar till att täcka kostnaderna för den prövning som föranleds av ansökan. Vid en prövning enligt 9 kap. 3 § andra stycket förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, finner mark- och miljödomstolen att den avgift som domstolen i beslut den 21 december 2018 preliminärt har fastställt för målets prövning får anses skäligen med hänsyn till prövningens omfattning.

Rättegångskostnader vid domstol m.m.

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för arbete (genomgång av handlingar samt yttrande) med målet på sammanlagt 3 200 kr. Bolaget har medgivit yrkandet. Bolaget ska därför förpliktas att utge ersättning till länsstyrelsen med yrkat belopp enligt vad som framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (MMD- 01)

Överklagande senast den 21 november 2019.

Peter Ardö

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell samt de särskilda ledamöterna Ola Broberg och Anders Wetterling.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se